

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Handleiding Ik krijg nóóóóit wat!

13 januari 2026 – versie 2

nibud.nl

Arthur van Schendelstraat 550
3511 MH Utrecht

Postbus 19250
3501 DG Utrecht

☎ 030 23 91 350
✉ info@nibud.nl

NL64 RABO 0300 0518 16
KvK 41151669

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Over het Nibud

Het Nibud is een onafhankelijk kennis- en adviescentrum op het gebied van huishoudfinanciën. We ontwikkelen, verzamelen en vertalen kennis om te laten zien wat financieel kwetsbare situaties zijn en hoe die verbeterd kunnen worden. Onze missie is een Nederland zonder geldproblemen. Financiële opvoeding is daar een belangrijke factor voor.

Kijk voor meer info over het Nibud op nibud.nl.

De workshop Ik krijg nóóóóit wat! is ontwikkeld door het Nibud met financiering van a.s.r.

Disclaimer

Deze handleiding hebben we zeer zorgvuldig samengesteld. Toch kunnen er eventuele fouten of onvolledigheden in voorkomen. Hiervoor neemt het Nibud geen aansprakelijkheid. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van druk, fotokopie of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Nibud.

© Nibud, Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, 2025, Utrecht

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Inleiding

Deze handleiding hoort bij de interactieve workshop Ik krijg nóóóóit wat! van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud). Tijdens deze workshop gaan ouders met elkaar in gesprek over herkenbare situaties, vragen en problemen waar zij tegenaan lopen tijdens de financiële opvoeding van hun kind.

Er zijn twee versies van Ik krijg nóóóóit wat!. Een versie voor ouders van kinderen op de basisschool en een versie voor ouders met kinderen op het voortgezet onderwijs.

Het doel van de workshop is om ouders:

- Bewust te maken van het belang van financiële opvoeding.
- Te laten zien dat de geldzaken van kinderen en jongeren veel lijken op die van volwassenen, maar dan op kleinere schaal.
- Handvatten te geven om kinderen en jongeren stap voor stap te begeleiden richting financiële zelfstandigheid.

Deze handleiding biedt achtergronden en handvatten om als trainer de workshop te gaan geven aan ouders.

Wat vind je in deze handleiding?

- Het belang van financiële opvoeding
- De Nibud-leerdoelen
- Informatie over de workshop
- Het geven van de workshop aan ouders
- Jouw rol als trainer
- Achtergrondinformatie over:
  - 18 worden en dan?
  - Omgaan met culturele en sociaal economische verschillen in financiële opvoeding
  - Handige sites van het Nibud
- Het communicatiepakket met daarin:
  - Hoe benader en bereik je ouders?
  - Inzet van de materialen uit de toolkit

We gaan ervan uit dat je enige ervaring hebt met het geven van workshops of presentaties en met het werken met (groepen) ouders.

Veel plezier met het voorbereiden en het geven van Ik krijg nóóóóit wat!

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

1. Het belang van financiële opvoeding

Kinderen voorbereiden op een zelfstandige toekomst begint bij het leren omgaan met geld. Van het kopen van een huis tot het boeken van een vakantie: financiële keuzes zijn overal. Door kinderen al vroeg bewust te maken van geld, geef je ze een waardevolle basis voor later.

Naarmate kinderen ouder worden, krijgen ze steeds meer financiële verantwoordelijkheden. Het begint met zakgeld, gevolgd door bijbaantjes, en uiteindelijk het beheren van een eigen inkomen. Daarbij verschuift langzaam de balans van 'mogen-uitgaven', zoals een cadeautje of een snack, naar 'moeten-uitgaven', zoals een telefoonabonnement, studiekosten of de kosten van vervoer.

Wat ouders zich daarbij mogen realiseren is dat de financiële situatie van hun kind eigenlijk best veel lijkt op die van henzelf. Alleen speelt alles zich nog af op kleinere schaal, en zijn de gevolgen van fouten minder ingrijpend. Juist daarom is het een veilige leerschool.

1.1 Financiële opvoeding in de praktijk

Laat kinderen meedenken over uitgaven, zoals boodschappen of vakantieplannen. Geef ze verantwoordelijkheid over hun zakgeld: sparen, uitgeven en keuzes maken. Bespreek financiële gevolgen van keuzes, groot en klein. Stimuleer doelen stellen: sparen voor een spel, een fiets of zelfs voor een studie.

Niet elke ouder voelt zich zeker in het begeleiden van hun kind op dit vlak. Gelukkig zijn er steeds meer hulpmiddelen beschikbaar: van educatieve apps tot lesmateriaal op school. Ook gesprekken met andere ouders kunnen inspirerend zijn. Door geld bespreekbaar te maken en kinderen te betrekken bij financiële beslissingen, geef je ze niet alleen kennis mee, maar ook vertrouwen. En dat is misschien wel het grootste kapitaal dat je kan meegeven.

1.2 De Nibud-leerdoelen

De Nibud-leerdoelen zijn de basis voor de interactieve workshop Ik krijg nóóóóit wat!. Deze leerdoelen zijn er om kinderen en jongeren te leren omgaan met geld. Zo kunnen zij, zodra ze 18 worden, zelfstandig en financieel redzaam leven en voldoen ze aan de Nibud-competenties voor omgaan met geld. Zowel de Nibud-leerdoelen als de Nibud-competenties beschrijven wat mensen moeten weten en kunnen om financieel redzaam te kunnen zijn.

Voor het vaststellen en regelmatig actualiseren van de leerdoelen gebruikt het Nibud (internationale) literatuur over dit onderwerp én de eigen onderzoeken naar het financieel gedrag van kinderen en jongeren. We leggen de leerdoelen ook voor aan docenten, psychologen en pedagogen.

Hoe werken de leerdoelen?

Bij het maken van de leerdoelen kijken we naar de ontwikkeling van kinderen tussen de 5 en 18 jaar. De leeftijdscategorieën laten de leerdoelen zo dicht mogelijk aansluiten op wat een kind in een bepaalde leeftijdscategorie kan op het gebied van lezen en rekenen. Er zijn 4 hoofdthema's. Deze zijn weer op te splitsen in subthema's.

Hieronder worden de leerdoelen per thema toegelicht. Ze beschrijven wat een jongere van 18 moet hebben geleerd over geld.

Hoofdthema's

1. Inkomsten verwerven

De jongere verwerft voldoende inkomsten zodat hij/zij in het eigen levensonderhoud kan voorzien. De jongere houdt daarbij rekening met zijn/haar rechten, plichten en verantwoordelijkheden.

3. Verantwoord besteden

De jongere besteedt de inkomsten zodanig dat de bestedingen passen bij de persoonlijke voorkeuren en het beschikbare budget, zodat de inkomsten en uitgaven op de korte termijn in balans zijn.

Onderwerpen:

- Keuzes maken in de bestedingen.
- Verleidingen de baas blijven.
- Opstellen als een kritische consument die prijzen en producten vergelijkt, die gebruikmaakt van zijn/haar rechten en zijn/haar plichten nakomt.
- Verantwoord lenen.

2. De geldzaken organiseren

De jongere beheert en monitort de betalingen, houdt de administratie bij en brengt de inkomsten en uitgaven in kaart, zodat er overzicht is wat vervolgens inzicht geeft in de mogelijkheden om de inkomsten en uitgaven in balans te houden.

Onderwerpen:

- De waarde van geld kennen.
- Betalingen veilig en adequaat uitvoeren.
- De administratie op orde brengen en houden.
- Inkomsten en uitgaven in kaart brengen en monitoren.

4. Voorbereid zijn op (on)voorzien gebeurtenissen

De jongere houdt er rekening mee dat voorziene en onvoorziene wensen en gebeurtenissen op de (middel)lange termijn gevolgen kunnen hebben voor zijn/haar financiële situatie. De jongere stemt de huidige bestedingen hierop af en kiest bewust financiële producten, zodat de inkomsten en uitgaven ook in de toekomst in balans zijn.

Onderwerpen:

- Rekening houden met toekomstige wensen en gebeurtenissen (sparen en plannen).
- Anticiperen op ongeplande omstandigheden.
- Bewust financiële producten kiezen.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

¹ We hanteren de volgende leeftijdscategorieën: 6-8 jaar (middenbouw primair onderwijs), 9-11 jaar (bovenbouw primair onderwijs), 12-14 jaar (onderbouw voortgezet onderwijs) en 15-17 jaar (bovenbouw voortgezet onderwijs)

Voor de workshop Ik krijg nóóóóit wat! zijn de thema's van het Nibud doorvertaald naar de volgende praktische onderwerpen:

Geld krijgen
of verdienen

Geld uitgeven
en keuzes maken

Overzicht hebben
en veilig betalen

Geld sparen
en reserveren

Het doel van de onderwerpen wordt hieronder beschreven.

Geld krijgen of verdienen

Het doel bij het thema Geld krijgen of verdienen is om ouders bewust te maken van de verschillende manieren waarop kinderen met geld in aanraking komen, en wat ze daarvan leren. Het gaat erom inzicht te geven in:

- Het verschil tussen geld krijgen (zoals zakgeld of cadeaus) en geld verdienen (zoals klusjes of een bijbaan).
- Wat kinderen leren over waarde, inspanning en verantwoordelijkheid?
- Hoe ouders hierover in gesprek kunnen gaan: wat geef je, waarvoor laat je ze werken, en waarom?

Dit thema helpt ouders om keuzes te maken die passen bij hun opvoedstijl én bij de leeftijd en ontwikkeling van hun kind. Het nodigt uit tot reflectie: wanneer geef je geld, wanneer laat je ze iets verdienen, en wat wil je dat ze daarvan meenemen voor later?

Geld uitgeven en keuzes maken

Het doel bij het thema Geld uitgeven en keuzes maken is om ouders inzicht te geven in hoe kinderen leren omgaan met geld in de praktijk. Het draait om:

- Kinderen bewust maken van de gevolgen van hun uitgaven.
- Leren afwegen: wat wil ik, wat heb ik nodig, wat kan ik betalen?
- Ouders ondersteunen in het begeleiden van hun kind bij het maken van keuzes, zonder alles voor te zeggen of te doen.

Dit thema helpt ouders om met hun kind te praten over impulsaankopen, sparen versus uitgeven en over het stellen van prioriteiten. Want geld uitgeven is niet alleen een praktische handeling, maar ook een leerproces waarin kinderen ontdekken wat waarde betekent, en dat keuzes maken erbij hoort.

Overzicht hebben en veilig betalen

Het doel bij het thema Overzicht hebben en veilig betalen is om ouders te helpen hun kind te leren:

- Grip te krijgen op hun geld: weten wat er binnenkomt en wat eruit gaat.
- Bewust keuzes te maken op basis van inzicht, niet op basis van impuls.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

- Veilig om te gaan met betaalmiddelen zoals de pinpas, betaalverzoeken, betaalapps en online aankopen.

Kinderen leren hoe ze overzicht houden, bijvoorbeeld met een kasboekje, app of lijstje én hoe ze veilig betalen, voorkomt problemen en vergroot hun zelfstandigheid.

Geld sparen en reserveren

Het doel bij het thema Geld sparen en reserveren is om ouders te helpen hun kind te leren:

- Dat sparen draait om vooruitdenken: geld opzijzetten voor iets wat je later nodig hebt of graag wilt.
- Het verschil te begrijpen tussen sparen voor een doel en reserveren voor onverwachte kosten.
- Handvatten te krijgen om kinderen te begeleiden bij het stellen van spaardoelen en het plannen van uitgaven.

Op deze manier leren kinderen dat geld niet alleen is om direct uit te geven, maar ook om bewust mee om te gaan.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

2. De workshop Ik krijg nóóóóit wat!

2.1 Lesmaterialen

Voor het goed kunnen duiden van deze handleiding is het praktisch om eerst alle lesmaterialen te downloaden, zodat je die bij de hand hebt als je de handleiding leest.

We hebben voor de trainers de volgende lesmaterialen ontwikkeld:

- Een handleiding
- De PowerPointpresentatie Ik krijg nóóóóit wat!
  - De slides zijn voorzien van notities met uitleg
- Hand-outs met de mogelijkheid tot het maken van notities en de vuistregels per onderwerp
- Kaartjes met de casussen

Van zowel de presentatie, de hand-outs en de sets met kaarten zijn twee versies beschikbaar: één voor primair onderwijs en één voor voortgezet onderwijs.

De meest recente versies van de materialen zijn te downloaden via www.nibud.nl/iknw-profs.

2.2 Omschrijving van de workshop

Kinderen en geld: het is een combinatie die in elk gezin voor vragen, keuzes en soms ook frustraties zorgt. “Ik krijg nóóóóit wat!” is een veelgehoorde kreet, maar daarachter schuilt een waardevol moment voor opvoeding. Want hoe leer je kinderen omgaan met geld? Hoe geef je als ouder richting aan hun financiële ontwikkeling? En hoe ga je om met de dagelijkse praktijk, van betaalverzoekjes voor snacks tot het kopen van ‘troep’ van zakgeld?

Deze handleiding ondersteunt jou als trainer bij het geven van de workshop Ik krijg nóóóóit wat!. De workshop is bedoeld voor ouders van kinderen tussen de 4 en 18 jaar en biedt een interactieve setting waarin zij met elkaar in gesprek gaan over financiële opvoeding. Aan de hand van quizvragen, praktijkvoorbeelden en vuistregels worden herkenbare situaties besproken en inzichten gedeeld.

De insteek is laagdrempelig en praktisch. Ouders worden uitgenodigd om op een open manier ervaringen uit te wisselen:

- Hoe geven zij invulling aan financiële opvoeding?
- Welke uitdagingen komen ze tegen?
- Welke tips en trucs werken in hun gezin?
- En met welke vragen lopen ze rond?

Naast het delen van ervaringen biedt de workshop ook achtergrondinformatie en feiten, gebaseerd op inzichten van het Nibud. Deze handleiding geeft jou als trainer houvast bij het begeleiden van gesprekken, het inzetten van werkvormen en het aanreiken van relevante informatie.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

2.3 Doelstelling

Het doel van de workshop is om ouders:

- Bewust te maken van het belang van financiële opvoeding.
- Te laten zien dat de geldzaken van kinderen en jongeren veel lijken op die van volwassenen, maar dan op kleinere schaal.
- Handvatten te geven om kinderen en jongeren stap voor stap te begeleiden richting financiële zelfstandigheid.

Ouders gaan met elkaar in gesprek, wisselen ervaringen uit en krijgen informatie en handvatten aangereikt door het Nibud.

2.4 Doelgroep

Jij als trainer geeft de workshop aan ouders met kinderen op het basisonderwijs of op het voortgezet onderwijs. De diversiteit tussen ouders kan groot zijn. Zowel op cultureel als op sociaal economisch vlak. In bijlage 1 tref je meer informatie aan over culturele en sociaal economische verschillen in financiële opvoeding.

2.5 Duur

De workshop duurt 90 minuten. Je kan de workshop inkorten tot 60 minuten. Samen met de ouders kan je een keuze maken uit onderstaande thema's: kies in dat geval 2 of 3 thema's. Het behandelen van 1 thema duurt 15 minuten.

Geld krijgen
of verdienen

Geld uitgeven
en keuzes maken

Overzicht hebben
en veilig betalen

Geld sparen
en reserveren

2.6 Praktische zaken

- Aantal deelnemers: 10 tot 25.
- Opstelling in de ruimte: maak tafels voor 4 tot 5 deelnemers.
- Benodigheden: een beamer, geluid, wifi, flipover, stiften, post-its, hand-outs, kaartjes met casussen, witte A4-tjes voor de quiz.

3. Het geven van de workshop

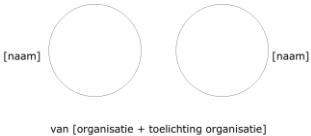

Het tijdschema van Ik krijg nóóóóit wat! ziet er als volgt uit:

Voorbereiding	
30 minuten	<ul style="list-style-type: none"> • Installeer de PowerPointpresentatie en projecteer op scherm. Check het geluid i.v.m. een video. <ul style="list-style-type: none"> ◦ Je kiest de PowerPointpresentatie voor ouders van kinderen op de basisschool of de PowerPointpresentatie voor ouders van kinderen op het voortgezet onderwijs. • Zorg dat je laptop werkt via de Wifiverbinding van de locatie. • Verdeel de groep over tafels van 4 tot 5 personen. • Leg de geprinte hand-outs neer op de tafels (1 per persoon). • Leg wit A4-papier op de tafels met stiften voor de quiz. • Leg op alle tafels post-its. • Bij het bespreken van de casussen, leg je het kaartje met de te bespreken casus op de tafels (1 per tafel).
Start workshop	
0.00 – 0.10	Welkom, programma en kennismaken <ul style="list-style-type: none"> • Kennismaken met de trainer • Kennismaking tussen ouders
0.10 – 0.20	18 woorden in Nederland <ul style="list-style-type: none"> • Filmpje • Jong geleerd is oud gedaan: waar bereiden we onze kinderen op voor? • Nibud-leerdoelen en competenties - de 4 thema's
0.20 – 0.80	Per thema (15 minuten) <ul style="list-style-type: none"> • 2 quizvragen • 2 casussen – kies 1 casus om te bespreken • Afrondend de vuistregels
0.80 – 0.90	Afronding workshop

De workshop stap voor stap

De dia's hieronder komen uit de presentatie voor voortgezet onderwijs. Sta je voor een klas ouders met kinderen op de basisschool, dan kan je onderstaande opzet ook gebruiken en aanvullen met de informatie uit de notities in de presentatie.

Sheet 1 Welkom bij de workshop Ik krijg nóóóóit wat! [datum] <small>Ik krijg nóóóóit wat! is ontwikkeld door het Nibud en wordt mogelijk gemaakt met ondersteuning van A.S.F.</small>	Bij binnenkomst kan je de eerste sheet tonen. Je heet iedereen welkom bij de workshop Ik krijg nóóóóit wat!. Vertel dat we tijdens deze workshop met elkaar in gesprek gaan over financiële opvoeding.
Sheet 2	Het is goed om bij de start aandacht te besteden aan een veilige sfeer en een open gesprek. Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Tijdens deze workshop staat een veilige en open sfeer centraal. Praten over geld is voor veel mensen lastig, want het is vaak een taboe.

<p style="text-align: center;">Programma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorstellen • 18 worden in Nederland • Leerdoelen Nibud • Aan de slag en met elkaar in gesprek • Thema's: quiz, praktijksituaties, vuistregels • Afronding <div style="text-align: right;"> </div>	<p>Daarom is het extra belangrijk dat iedereen zich vrij voelt om ervaringen, twijfels en ideeën te delen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is geen goed of fout. Ieder gezin doet het op zijn eigen manier, en niemand heeft alle antwoorden. Juist daarom is het waardevol om met andere ouders in gesprek te gaan: om herkenning te vinden, tips uit te wisselen en samen te leren. <p>Als trainer stimuleer je een respectvolle, nieuwsgierige houding. Geef ruimte aan verschillende perspectieven en moedig ouders aan om van elkaar te leren, zonder oordeel.</p>
<p>Sheet 3 / 4</p> <p style="text-align: center;">Dit zijn wij</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">Ook wij zijn ouders ...</p> <div style="text-align: center;"> </div>	<p>Als trainer stel je jezelf voor: vertel wie je bent, wat je achtergrond is, waar je werkt en misschien is het leuk om iets te vertellen over hoe jij hebt geleerd om met geld om te gaan.</p>
<p>Sheet 5</p> <p style="text-align: center;">Wie ben jij?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie ben je? • Hoeveel kinderen heb je? • En hoe oud zijn je kinderen? • Hoe was jij als jongere met geld? <div style="text-align: right;"> </div>	<p>Je nodigt de ouders uit om aan de tafel met elkaar kennis te maken a.d.h.v. de vragen die op de sheet staan.</p> <p>Je loopt rond en kijkt of de kennismaking goed verloopt aan de tafels. Eventueel moedig je de ouders aan.</p>
<p>Sheet 6</p> <div style="text-align: center;"> </div>	<p>Je toont het filmpje.</p>

<p>Sheet 7</p> <p style="text-align: center;">18 woorden in Nederland</p> <p>= van mogen naar moeten.</p> <p>Elke ouder doet het op een andere manier, maar: Alle kinderen moeten op hetzelfde punt staan als ze 18 worden. Vanaf dat moment zijn ze voor de wet gelijk. Ze moeten dezelfde dingen weten en kunnen.</p>	<p>In de bijlage vind je meer achtergrondinformatie over 18 woorden.</p>
<p>Sheet 8</p> <p style="text-align: center;">Nibud-leerdoelen</p> <p>Daarom zijn er de Nibud-competenties en bijbehorende leerdoelen voor financiële redzaamheid. Ze vormen het fundament voor financiële educatie en opvoeding, zodat alle 18-jarigen dezelfde basis hebben.</p> <p>Er zijn 4 hoofdthema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voldoende inkomsten verwerven • Geldzaken organiseren • Verantwoord besteden • Voorbereid zijn op (on)voorzijne gebeurtenissen 	<p>Voor meer informatie over de leerdoelen zie hoofdstuk 1.</p> <p>In de notities bij de PowerPointpresentatie vind je de toelichting die je kan geven bij de thema's.</p>
<p>Sheet 9, 10, 11, 12</p> <p style="text-align: center;">18 woorden in Nederland</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat verandert er voor kinderen als ze 18 worden? • En wat verandert er voor ouders? <p style="text-align: center;">Maak de zin af</p> <p>Elke 18-jarige moet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ ✓ ✓ <p style="text-align: center;">Moeten vs. mogen</p> <p>Elke 18-jarige moet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Een DigiD hebben ✓ Checken hoe het met de zorgverzekering zit (zelf of via de ouders) ✓ Zorgtoeslag aanvragen ✓ Een eigen bankrekeningnummer hebben ✓ Sterk aanbevolen: een aansprakelijkheidsverzekering hebben (checken of het via verzekering ouders gaat) <p style="text-align: center;">Moeten vs. mogen</p> <p>Kinderen mogen vanaf hun 18de verjaardag ook een heleboel. Geld lenen, rood staan, abonnementen afsluiten en achteraf betalen bijvoorbeeld. Gaat er iets mis, dan zijn zij daar zelf verantwoordelijk voor. Dit maakt hen kwetsbaar.</p>	<p>Werkvorm – een roepvraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je nodigt ouders uit om te reageren op de vragen die op sheet 9 staan. • Noteer wat ouders roepen op een flipover. • Behandel daarna sheet 10, 11, 12, 13 <p>In bijlage vind je meer achtergrondinformatie over 18 woorden.</p>

<p>Sheet 13</p> <p style="text-align: center;">18 worden voor ouders</p> <p>Ook voor de portemonnee van ouders veranderen er dingen als je kind 18 wordt. Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kinderbijslag vervalt • Het kindgebonden budget vervalt • Is je kind meeverzekerd voor ziektekosten? Dan nu ook premie en eigen risico betalen • Minder huurtoeslag 	<p>In de bijlage vind je meer achtergrondinformatie over 18 worden.</p> <p>Toelichting die je als trainer kan geven - 18 worden: een kantelpunt</p> <p>Vanaf 18 jaar is elke jongere wettelijk verantwoordelijk voor zijn of haar eigen geldzaken, ongeacht afkomst, cultuur of opvoeding. De regels zijn zwart-wit, maar of je kind er klaar voor is, hangt af van wat jij nu meegeeft.</p> <p>Deze overgang is een verschuiving van mogen naar moeten. De financiële wereld verwacht zelfstandigheid, maar die komt niet vanzelf. Juist hier kunnen ouders het verschil maken. Door nu al te begeleiden, voor te bereiden en samen te oefenen met keuzes en verantwoordelijkheden.</p>
<p>Sheet 14</p> <p style="text-align: center;">Aan de slag</p> <p style="text-align: center;">Waar wil jij het over hebben?</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Geld krijgen of verdienen</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Geld uitgeven en keuzes maken</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Overzicht hebben en veilig betalen</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Geld sparen en reserveren</p> </div> </div>	<p>Afhankelijk van de duur van de workshop kan je een keuze maken uit de te behandelen thema's. Per thema heb je 15 minuten nodig.</p>
<p>Sheet 15</p> <p style="text-align: center;">Aanpak per thema</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een quiz • Praktijkvoorbeelden bespreken met elkaar • Vuistregels <div style="display: flex; justify-content: center; align-items: center; gap: 10px;"> <div style="text-align: center;"> <p>Geld krijgen of verdienen</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Geld uitgeven en keuzes maken</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Overzicht hebben en veilig betalen</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Geld sparen en reserveren</p> </div> </div>	<p>Benodigdheden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wit A4-papier - Stiften <p>Samenwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aan tafel zitten 4 of 5 ouders. • Je motiveert de ouders om samen te werken aan de tafel. • Vertel dat we starten met de quiz. • Moedig ze aan om samen te overleggen over het goede antwoord. Laat ze het goede antwoord noteren met een stift op een wit A4 papier.
<p>Sheet 16</p> <p style="text-align: center;">Hoeveel procent van de scholieren heeft een bijbaan?</p> <div style="margin-top: 10px;"> <p>A 36%</p> <p>B 49%</p> </div>	<p>De quiz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je leest de vraag voor. • Ouders overleggen en noteren het antwoord met stift op A4. • Alle groepjes houden A4 met antwoord omhoog. • Je toont het goede antwoord. En geeft nog korte uitleg bij het antwoord. Deze uitleg staat in de PowerPoint bij de notities.

Sheet 17 antwoord

Hoeveel procent van de scholieren heeft een bijbaan?

B 49%

Sheet 18

Wat is onder scholieren het gemiddelde bedrag aan kleedgeld per maand?

A € 72

B € 90

Sheet 19 antwoord

Wat is onder scholieren het gemiddelde bedrag aan kleedgeld per maand?

A € 72

Sheet 20

Geld krijgen of verdienen

>> Situatie 1

Je dochter (14) krijgt zak- en kleedgeld. Jullie hebben afgesproken dat ze hier ook haar schoenen van moet kopen, maar ze groeit er erg snel uit en heeft nu geen geld voor nieuwe gym schoenen. Wat doe je?

Of sheet 21

Geld krijgen of verdienen

>> Situatie 2

Je zoon van 17 kan niet wachten om 18 te worden, want dan kan hij aan de slag als zzp'er bij een bezorgdienst. Maar jij hebt het idee dat hij vooral snel geld wil verdienen en niet op de hoogte is van wat er ook bij komt kijken, zoals geld opzij zetten voor de belasting. Hoe help je hem op weg?

De casussen

- Per thema hebben we twee casussen. Kies één casus uit en leg deze voor aan de groep ouders.
- Per tafel wordt de casus besproken. Geef aan dat ze 5 minuten krijgen om de casus te bespreken.
- Geef aan dat je per tafel zal vragen om te vertellen aan de groep wat ze met elkaar hebben besproken.
- Wijs per groepje iemand aan die kort de gekozen aanpak kan toelichten.
- Op een flip-over kan je eventueel noteren wat er wordt gezegd.
- In de notities bij de PowerPointpresentatie vind je de toelichting die je kan geven bij de casussen.

Vragen die jij als trainer kan stellen:

- Wat waren de meest opvallende verschillende tussen jullie?
- Wat viel er op in jullie groepje?
- Wat zou je zelf anders willen doen na het horen van deze casus?

	<p>Tips voor jou als trainer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benoem expliciet dat er geen goed of fout is: iedereen doet het op zijn eigen manier. • Herken en normaliseer twijfels: "Niemand weet precies hoe het moet." • Moedig openheid aan, maar respecteer als iemand liever luistert dan deelt. • Laat ouders reageren op elkaar: "Wie herkent dit?" of "Hoe zou jij dit aanpakken?"
<p>Sheet 22</p> <p style="background-color: yellow; text-align: center;">De vuistregels</p> <p>>> Bij zak- en kleedgeld, spreek af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat het vaste betaalmoment wordt • Wat wel en wat niet? • Op = op • Gebruik het niet als straf <p>>> Wees mild, gun je kind een miskoop. Daar leren ze van!</p> 	<p>Het Nibud heeft een aantal vuistregels opgesteld. Behandel de vuistregels.</p> <p>In de notities bij de PowerPointpresentatie vind je de toelichting bij de vuistregels.</p>
<p>Sheet 23 t/m 43</p>	<p>Het volgende thema dat je kiest start weer met een quiz. Daarna volgen twee praktijkvoorbeelden en de vuistregels.</p>
	<p>15 minuten per thema</p>
<p>Sheet 44</p> <p style="background-color: #e0e0e0; text-align: center;">Afronding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke elementen uit deze workshop neem jij vanaf nu mee in de financiële opvoeding? • Heb je nog tips voor andere ouders? 	<p>Ter afronding van de workshop kan je een korte samenvatting geven:</p> <p>Vandaag hebben we gezien dat kinderen al vroeg beginnen met geldzaken. Ze geven uit, maken fouten, en leren daarvan. Net als wij, maar met kleinere bedragen en minder gevolgen. Financiële opvoeding is een goede leerschool dus. Als ouder kun je nu nog meedenken, meeleven en meehelpen. Zo zorg je ervoor dat je kind straks niet zomaar in het diepe springt, maar weet hoe hij of zij moet blijven drijven.</p> <p>Op de sheet staan twee vragen. Nodig ouders uit te reageren op deze twee vragen. Reacties mogen ouders roepen.</p> <p>Optioneel: vragen om feedback</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op tafel liggen post-its. • Noteer op een post-it in 1 woord hoe je de workshop hebt ervaren. • Plak de post-it op de flipover of het whiteboard.
<p>Sheet 45</p>	<p>Toon de dia met verdere hulp en tips en bespreek passende doorverwijzing.</p>

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

<p style="text-align: center;">Hulp en tips</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nibud.nl/onderwerpen/kinderen-en-jongeren voor meer tips over dit onderwerp. • Geidfit.nl is dé plek voor vragen en zorgen over geld. Je kan ook anoniem bellen (0800 - 8115) of chatten via de website. • Samenvoorallekinderen.nl is een initiatief om kinderen (0-21 jaar) die opgroeien in arme gezinnen te helpen. • Schuldhelpmaatje.nl heeft MoneyMaatje, speciaal voor jongeren tussen de 18 en 27 jaar. • Ga naar de website van je gemeente en kijk welke regelingen er zijn voor mensen met minder inkomen.	
<p>Sheet 46</p> <p style="text-align: center;">Dankjewel!</p> 	<p>Bedank iedereen voor het volgen van deze workshop en het delen van ervaringen.</p>

4. De rol van de trainer: facilitator, gespreksleider en procesbegeleider

Als trainer in een ouderworkshop over financiële opvoeding ben je méér dan een kennisoverdrager. Je bent vooral facilitator van het leerproces, gespreksleider in groepsinteracties en een procesbegeleider die zorgt voor een veilige, open en respectvolle leeromgeving. Ouders leren niet alleen van jou, maar vooral van elkaar.

4.1 Voorbereiding: een goede basis

Een goede voorbereiding is belangrijk. Denk aan:

- Inhoudelijke voorbereiding: ken de quizvragen, praktijkvoorbeelden en mogelijke reacties.
- Groepsindeling. Zorg voor gemengde groepjes van 4–5 ouders, zodat er verschillende perspectieven gedeeld worden.
- Ruimte en sfeer. Richt de ruimte zo in dat iedereen elkaar kan aankijken. Zorg voor een warme, uitnodigende sfeer.

4.2 Een veilige sfeer creëren

Een veilige leeromgeving is de basis voor openheid en vertrouwen. Dit bereik je door:

- Heldere afspraken aan het begin. Bijvoorbeeld over vertrouwelijkheid, respect en het niet oordelen.
- Actief luisteren en erkenning geven. Laat merken dat ieders verhaal ertoe doet.
- Zelf kwetsbaar durven zijn. Deel een voorbeeld of ervaring die laat zien dat leren een proces is.

4.3 Van discussie naar dialoog

In deze workshop draait het niet om gelijk krijgen, maar om elkaar begrijpen. Stimuleer dialoog in plaats van discussie:

- Moedig nieuwsgierigheid aan met vragen als: "Wat maakt dat je dat zo ziet?"
- Laat ruimte voor verschillen: "Er zijn meerdere manieren om hiermee om te gaan."
- Voorkom debat: herinner de groep aan het doel: samen leren, niet overtuigen.

4.4 Interactie stimuleren

Als facilitator zorg je ervoor dat iedereen aan bod komt en dat de energie in de groep positief blijft.

- Gebruik open vragen: "Wie herkent dit?" of "Hoe zou jij dit aanpakken?"
- Betrek stille deelnemers. Nodig hen uit zonder er al te veel druk op te leggen.
- Beweeg mee met de groep. Laat ruimte voor spontane uitwisseling en houd tegelijkertijd het doel in zicht.

4.5 Groepsdynamiek bewaken

Let op signalen van ongemak, dominantie of terugtrekking. Je rol is om:

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

- Evenwicht te bewaren. Geef ruimte aan verschillende opinies.
- Grenzen te stellen. Grijp in als het gesprek te persoonlijk of te sturend wordt.
- Verbinding te versterken. Stimuleer ouders om elkaar te leren kennen en van elkaar te leren.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Bijlage 1 - 18 worden

Als een kind 18 wordt, verandert er veel. Niet alleen voor de jongere zelf, maar ook voor ouders. Vanaf de 18de verjaardag mag een jongere stemmen, een eigen bedrijf starten of alleen autorijden: allemaal zonder toestemming van ouders. Maar volwassen zijn betekent ook: zelf verantwoordelijk zijn voor keuzes en de gevolgen daarvan. Schulden, boetes of contracten? Die zijn vanaf dat moment volledig voor rekening van de jongere.

Financiële zelfredzaamheid: een nieuwe verwachting

De overheid gaat ervan uit dat jongeren vanaf hun 18de financieel zelfredzaam zijn. Dat betekent dat ze:

- Een eigen DigiD moeten hebben.
- Een eigen bankrekeningnummer moeten hebben.
- Moeten checken hoe het met de zorgverzekering zit (zelf of via ouders).
- Zelf zorgtoeslag kunnen aanvragen.
- Sterk aanbevolen: een aansprakelijkheidsverzekering hebben.
- Weten hoe ze belasting kunnen terugvragen bij een bijbaan.
- Kunnen omgaan met geld: niet meer uitgeven dan er binnenkomt, sparen voor onverwachte uitgaven en weten dat er hulp is als dat nodig is.

Voor veel jongeren is dit een grote stap. Ouders spelen hierin een belangrijke rol, ook al zijn ze juridisch niet langer verantwoordelijk. Het is waardevol als ouders hun kind begeleiden in deze overgang naar financiële zelfstandigheid.

Wat verandert er voor ouders?

Vanaf de 18de verjaardag zijn ouders niet meer wettelijk aansprakelijk voor de financiële of juridische keuzes van hun kind. Dit betekent:

- Niet langer automatische toegang tot medische dossiers
- Geen zeggenschap over contracten of leningen
- Geen verplichting om boetes of schulden te betalen

Toch blijven ouders vaak betrokken. Ze kunnen hun kind helpen bij het maken van verstandige keuzes, bijvoorbeeld door samen te kijken naar verzekeringen, toeslagen en budgettering.

Wat verandert er voor de portemonnee van ouders?

Ook financieel verandert er iets voor ouders zodra hun kind 18 wordt. Enkele belangrijke punten:

- De kinderbijslag vervalt, die stopt in het kwartaal waarin het kind 18 wordt.
- Het kindgebonden budget vervalt. Dit inkomensafhankelijke extraatje stopt zodra het kind 18 is, tenzij er nog jongere kinderen in het gezin zijn.
- Zorgkosten stijgen: als het kind meeverzekerd was op de polis van de ouder, moet het nu een eigen zorgverzekering afsluiten. Ouders kiezen er soms voor om deze kosten (deels) te blijven betalen.
- Minder huurtoeslag. Woont het kind nog thuis? Dan telt het inkomen van het kind mee voor de berekening van de huurtoeslag, wat kan leiden tot een lagere toeslag.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Het kan slim zijn om als gezin afspraken te maken over bijdragen aan het huishouden, zoals kostgeld. Dit helpt jongeren inzicht te krijgen in de kosten van levensonderhoud: een waardevolle voorbereiding op zelfstandig wonen.

Wat moet en mag een jongere op financieel gebied?

Als trainer kan je ouders informeren over de belangrijkste verplichtingen en mogelijkheden die hun kind krijgt op financieel gebied:

Dit **moet** een jongere regelen:

- DigiD aanvragen: nodig voor het regelen van toeslagen, studiefinanciering en zorgverzekering.
- Bankrekening en spaarrekening beheren. Jongeren regelen steeds meer geldzaken zelfstandig. Een spaarrekening helpt bij het opbouwen van financiële reserves.
- Zorgverzekering afsluiten, die is verplicht vanaf 18 jaar. Jongeren kiezen zelf een basisverzekering en eventueel aanvullende dekking. Ze kunnen ook overleggen met hun ouders of zij de zorgverzekering betalen.
- Zorgtoeslag aanvragen: een maandelijkse bijdrage van de overheid om de zorgverzekering te betalen.
- Aansprakelijkheidsverzekering checken. Jongeren zijn zelf verantwoordelijk voor schade die ze veroorzaken. Soms vallen ze nog onder de verzekering van hun ouders.

Dit **mag** een jongere zelfstandig doen:

- Contracten en abonnementen afsluiten
- Studiefinanciering aanvragen via DUO
- Verzekeringen afsluiten (naast de verplichte zorgverzekering)
- Inschrijven voor een sociale huurwoning
- Huurtoeslag aanvragen bij zelfstandig wonen
- Rood staan of een lening afsluiten
- Zelf alimentatie ontvangen (tot 21 jaar)

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Bijlage 2: omgaan met culturele en sociaaleconomische verschillen

Wanneer je als trainer ouders informeert over financiële opvoeding, is het belangrijk om te beseffen dat opvattingen over geld, opvoeding en verantwoordelijkheid sterk kunnen verschillen. Deze verschillen zijn vaak geworteld in culturele achtergrond, religie, migratiegeschiedenis, opleidingsniveau en de financiële situatie van het gezin. Een respectvolle en inclusieve benadering is essentieel om ouders echt te bereiken en te ondersteunen tijdens het geven van een workshop van Ik krijg nóóóóit wat!

Culturele verschillen: geld en opvoeding

In sommige culturen is het gebruikelijk dat kinderen tot ver in de volwassenheid financieel afhankelijk blijven van hun ouders. In andere culturen wordt zelfstandigheid juist vroeg gestimuleerd. Ook de manier waarop over geld wordt gesproken, openlijk of juist privé, verschilt sterk.

Wat ouders ook meegeven, het is belangrijk om te benadrukken dat op de dag dat een kind 18 wordt, de wettelijke verplichtingen en verantwoordelijkheden voor iedereen gelijk zijn. De wet gaat er dan vanuit dat jongeren zelfstandig hun geldzaken kunnen regelen. Of ze daar klaar voor zijn, hangt af van wat ze thuis hebben geleerd. En dat leerproces begint niet pas bij een bepaald bedrag of moment.

Tips voor trainers:

- Stel open vragen in plaats van aannames te doen. Bijvoorbeeld: "Hoe wordt er bij jou thuis over geld gesproken?"
- Erken verschillende perspectieven zonder te oordelen. Bijvoorbeeld: "Er zijn veel manieren om kinderen financieel op weg te helpen. Wat werkt voor jou?"
- Gebruik voorbeelden uit diverse leefwerelden om herkenning te creëren.

Sociaaleconomische verschillen: kansen en zorgen

Ouders met een krap budget ervaren financiële opvoeding vaak anders dan ouders met meer financiële ruimte. Voor sommige gezinnen is het betalen van zorgpremie of studiekosten een grote zorg. Andere ouders hebben juist moeite om hun kind te leren omgaan met overvloed.

Tips voor trainers:

- Wees sensitief voor schaamte of stress rondom geld. Vermijd termen als 'moeten' of 'fout'.
- Benadruk praktische oplossingen en laagdrempelige hulp, zoals lokale hulporganisaties of gemeentelijk minimabeleid.
- Laat ouders ervaren dat ze niet de enige zijn of falen. Gesprekken met andere ouders kunnen helpen om ervaringen te delen en steun te vinden.

Respectvol communiceren: de sleutel tot verbinding

- Een respectvol gesprek begint bij luisteren, erkennen en aansluiten bij de leefwereld van ouders. Vermijd jargon, wees geduldig en bied voldoende ruimte voor vragen en twijfels.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

- Gebruik eenvoudige taal en visuele hulpmiddelen (zoals iconen, infographics of concrete voorbeeldsituaties).
- Geef keuzevrijheid in hoe ouders willen bijdragen aan de financiële opvoeding van hun kind.
- Check regelmatig of je boodschap goed overkomt, bijvoorbeeld door te vragen: "Is dit herkenbaar voor jou?" of "Zou dit voor jouw gezin kunnen werken?"

Bijlage 3: inzet van de communicatietoolkit

Om jou als workshopleider te helpen ouders te enthousiasmeren voor de workshop, hoort er bij *Ik krijg nóóóóit wat!* ook een communicatietoolkit. Deze bevat:

- Een A5-flyer om te verspreiden onder ouders of mee naar huis te geven aan de kinderen/jongeren.
- Een A3-poster om op te hangen om ouders te bereiken (heb je geen A3-printer, dan kan je de poster ook op A4 printen. Houd er dan wel rekening mee dat de poster minder goed opvalt).
- Twee voorbeelden van social media-posts die je vrij kan gebruiken om ouders te bereiken via bijvoorbeeld Facebook, LinkedIn of Whatsappgroepen. Je kan de inhoud ook gebruiken om in te zetten via kanalen als een nieuwsbrief, een app of een intranet.

Heb je Adobe Pro, dan zijn de pdf-documenten met de flyer en de poster vrij aan te passen. Zo kan je bijvoorbeeld de dag, datum en contactgegevens invullen. Heb je geen Adobe Pro, dan kan je dit zelf invullen met stift of pen.

Bewustwording, inzicht en handelingsperspectief

Om een interventie, in dit geval het bezoeken van de workshop *Ik krijg nóóóóit wat!*, te laten slagen is het proces van bewustwording naar inzicht en handelingsperspectief van belang. Dit betekent dat ouders eerder geneigd zullen zijn om zich aan te melden als ze al vaker over het begrip financiële opvoeding gehoord hebben en het belang ervan inzien.

Door op tijd te beginnen met werven en dit via meerdere kanalen te doen, bereik je niet alleen meer ouders maar landt de boodschap ook beter. Koppel het thema aan situaties die voor elke ouder herkenbaar zijn: de dagelijkse betaalverzoekjes van je kind of TikTok-verleidingen bijvoorbeeld. Benoem ook wat ouders concreet meenemen uit de workshop: Nibud-tips en handvatten om hun kind financieel voor te bereiden op de toekomst.

Wat daarnaast kan helpen zijn incentives. Verloot bijvoorbeeld een boek over financiële opvoeding onder de deelnemers of combineer de workshop met een gratis lunch of diner. Of werk met een mentor of sleutelfiguur die de ouders benadert. Een ouder die eerder deel heeft genomen en zijn of haar enthousiasme kan overbrengen, werkt aanstekelijk.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Organiseer je bijeenkomst op een logisch moment, zoals tijdens de Week van het geld in maart of de Week van de Opvoeding in het najaar. Of breng ouders samen op het moment dat hun kind 16 of 17 wordt, zodat de train-de-trainer een goede voorbereiding is op de 18de verjaardag en alles wat daarbij komt kijken.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Bijlage 4: handige Nibud-tools en links

nibud.nl/iknw-profs

nibud.nl/onderwerpen/kinderen-en-jongeren

nibud.nl/quickscan

geldplanbijna18.nibud.nl

geldplanrondkomenmetkinderen.nibud.nl